

Г. КУЛЬБИЦКИЙ.
(СЭТА).

ШҮГҮМЧҮЛӨДӨН ТҮҢНӨЛ ҮНДҮРӨР

СЭКП-нің XXVII съездин партияжы ажилды эге тургузарыны, ооң херектерин баар ара-методтары чартырыкын талам-биле тутула сорууларын боттандар дээр Монгу-Тайгада ССРЭ-нин 60 чылы аттыг совхозтун автопаркта партия эге организацияжы чамдык ажилдарын кылып турар. Коммунистер, чолаачылар, механизаторлар, инженер-техниктер ажилда чыгарып, херектерин мурнуку оодурууда коммунистер чоруп, планннг оонааларын куусалт, бижылган техникажы камкалгалыг эдиле, ескелерге уагерин кергузуп келгенер. Коммунистер Ч. Д. Даба, К. Х. Делбиш, В. И. Самы, А. Кара-Сал болган ескелер-дээ эки ажилдап туралар.

Партия хурдаларын ай санында эрттирин турар. Алаа коммунистер СЭКП Уставынн негелдерин, партияжы даалгаларын куусалт турарын, оларнын куш-ажылда болган хей-ниги амылдары бекитерин, партияжы оордоткон, политмассалыг ажилдап дутабыла болган еске-дээ айтырларын тутула эдиле, чыда кылган ажилдарын демелдеп, кичи-кейин четтестерин илердепире, оу эдил алырда кылган кемчелерин алырча угазылып келгенер.

Хурдаларын тутула эдиле айтырларын талам-биле саяал бурине коммунистерин киркиргезе багыт эвес. Коммунистер М. Усупу, В. Даба, Ч. Даба болган ескелер-дээ саяал берип, партия организационн ажилын, куш-ажылдыг сатыла-турумуна, техниканыг эдилелде, камкалгалыг ажилдап четтестерин алырча биле шутуу-чоруп, боттарынын сымелерин, саяаларын кирип туралар.

Автопарктн ажил-шечилерин соруула болза кызы-бур марканыг автомашиналарын, тракторларын совхоз аударуула ботурукуучу ажилдарын, камкалгалыг эдиле, кызы-бур материалдарын камнаар, мугежиде бекитер, боттарында даалгаларын ажил-шечилерге ак септестерин ажилдап турар.

Боттандар ак септестерин куусалт, хей-нигиде херекте илелкейип киржи, амыл-дараа талентиг болуп турар. Социалист чартытын мурнуку оодурууда коммунистер чоруп, планннг оонааларын куусалт, бижылган техникажы камкалгалыг эдиле, ескелерге уагерин кергузуп келгенер. Коммунистер Ч. Д. Даба, К. Х. Делбиш, В. И. Самы, А. Кара-Сал болган ескелер-дээ эки ажилдап туралар.

Партия хурдаларын ай санында эрттирин турар. Алаа коммунистер СЭКП Уставынн негелдерин, партияжы даалгаларын куусалт турарын, оларнын куш-ажылда болган хей-ниги амылдары бекитерин, партияжы оордоткон, политмассалыг ажилдап дутабыла болган еске-дээ айтырларын тутула эдиле, чыда кылган ажилдарын демелдеп, кичи-кейин четтестерин илердепире, оу эдил алырда кылган кемчелерин алырча угазылып келгенер.

Хурдаларын тутула эдиле айтырларын талам-биле саяал бурине коммунистерин киркиргезе багыт эвес. Коммунистер М. Усупу, В. Даба, Ч. Даба болган ескелер-дээ саяал берип, партия организационн ажилын, куш-ажылдыг сатыла-турумуна, техниканыг эдилелде, камкалгалыг ажилдап четтестерин алырча биле шутуу-чоруп, боттарынын сымелерин, саяаларын кирип туралар.

Автопарктн ажил-шечилерин соруула болза кызы-бур марканыг автомашиналарын, тракторларын совхоз аударуула ботурукуучу ажилдарын, камкалгалыг эдиле, кызы-бур материалдарын камнаар, мугежиде бекитер, боттарында даалгаларын ажил-шечилерге ак септестерин ажилдап турар.

Ыйгылакта сүт-бараан фермажы Барым-Хемчикте мактадыт. Саанчылар, каларчылар он ийги беш чылдыг планннг даалгаларын челишкенин куусалт дээр сорууту ажилдап турар.

Ыйла мурнакчы саанчы Зоя Саа сайылганннг кажада инектерин саган тур.

— Амдымында он үш инек саар мен. Инектерин чамдыгы ам-дээ төрүр. Хуна бир инектен-не сес дитр амыг сүтү саап алыр-дыр мен — деп, мурнакчы чугаалай-дыр.

— Чай дүшкен-дир. Ам саар малдыг сүдү моон-дээ элбээр, инектерге немелде черини база берип турар болгай бис — деп, устекчи Антонина Хомуку немеп кагды.

ЧУРУКТА: Барым-Хемчикте «Хемчик» совхозтун мурнакчы саанчы Зоя Саа, О. ОХЕМЧИКТИН фотоу.

Эки кижилер дугайында

ЧЕТТИРДИВИС, ЧОЛААЧЫ

Чоокта чаа чүс. Бистин өбүл Кизиле хуу машина-лг чоруп орган бис. Орука те-ределерге-дээ кире дүжүн дугуруу алымыс. Ол чоул дугуруу алымыс, херектен машина-нык шимесест, туруп алган. Оң урелген черин эдил алыр мындг амыр эвес, үшк, улуг амыл негеттин, канкажы база херек апарган.

Дүжүр-ле бердивис. Эки хову, жи билбенис чер. Ке-жээ дүжү орган, бичин оглу-нус база бар. Канчаарыл? Хал-ды эртин тургуулаа машина-ларынч чолалчыларын дээ дилерин каш-дээ улаа ора-дажып, кызыл-ла турудуус. Ынчалла-дээ хей болду.

Херектен чанымыска аргаа-фургон доктаай дүштү. Оол чолалчыны анык кичи бис-тин бердизинисти билди а-гаш, суурже кады чоругуу ашамага сүмелдеп. Бис аргыч калдымыс. Суурга челе берсе-ч, олар эдиле каш кижилерде дуза эдиле, элээр ур болган-ла херекти бугурун. Анык по-лаачи мээ өм элээр катая эжеп кагды. Дыка-ла өөрүп, четтиргенисти илереттис.

Ынчалла-дээ анык чолал-чыны ат, фамилиян биле ап четтиргенисти харадаачы болду. Оң машинасы 64—17 ТВЗ дугуруу чорду. Бо-дууң чай-хос чок амылнн сд-гараткан, мырдай таны-ва кижилер бистерге дуза и-дирген чолалчыга «Шы» со-дууну дачыштыр өөрүп чет-тиргенисти база катал иле-редиксиз мону бижилымыс.

Галина ЛОПАН, Сут-Хай районун Сут-Ас-сы суурда уруглар са-ны кижизинки башкы.

ДАГДЫНЫКЧЫ

Устур барааннар салдым-да үш беш коммунист херек-тен бар. Оларын бирээ «Детский мир» салдымда да-дыныкчы, Куш-ажылдыг Кы-зы Тук орденнин алымыска Ириг Намчылова Декабры. Байлак дуржугазын ол аны-яктарга дамчыдып турар. Оң болган еске-дээ хоочун са-дыгыларын коллективте бижыктарында, харымса-галыг чорукка кижизинерге салдыр улуг.

Шуту сабырлар беш чыл-дыг планннг оонааларын хуусаа бетинде челишкенин куусалт. Комсомолчу-анык-тар коллективте Тыванын комсомол шайлагы тывыска. Куш-ажылдыг челишкени да-дыныкчы улуг угуң кирип турар.

Р. ОЧУР-ООЛ, Кызыл район.

Тыва АССР-нин Дээди Советинин

доктаамал комиссиясында

ХУН ЧУРУМУ—САДЫГ АЙТЫРЫ

Тыва АССР-нин Дээди Сове-динин садыг, чоңуң херек-тен барааннар болган амылдар халдырла талам-биле док-таамал комиссияжы хуу-ламыс «Тыва АССР-нин Дээди Советинин» алыгы чыгынын бирги сессияжында «Чоңуң халдырла алырын боту-рууларынч болган органи-зацияжы амылнн улам ийи экижиде талам-биле Тыва АССР-нин улус депутат-тарынын Советининч сору-галарынч дутабыла док-таамал куусалт туралар. Тыва АССР-нин Дээди Сове-дининч сору-галарынч болган хемчелеринч дута-была айтыртыг чугаала-кан.

Хуралды ук комиссияжы дарты С. М. Мешкору-ков эрттирген.

Садыг халдырлааган эки-жиде, салгалашкын кулу-ратын бекитер, чоңуң херек-тен барааннар чуртта-кан чоңуң негелде-херектен до-лу халдыр талам-биле рес-публички Садыг министр-ствоу чамдык ажилдарын кылып турар деп, садыг ми-нистер К. Х. Шапыралинч иле-келги диккаш, комиссия кижилерине демелдеп. Ур-мектен сеп баран сарыла-амынч кемчелер чыл саям-ла өвүп турар, садыгнн сайы-рлар талам-биле амыл ам-дээ уламчылап турар.

Ындыг-дээ болза, чоңуң херектен барааннар четтер-санын кылдыр садыгларга чет-пестер эвээр эвес дээрин док-таамал комиссияжы кижигу-рун айтыркан. Ынчалда уламчылап док-таамал куусалт туралар. Ынчалда уламчылап док-таамал куусалт туралар. Ынчалда уламчылап док-таамал куусалт туралар.

Нантинч чаменинде тре-кинч административ шуту-мунун Даргажы Ч. Д. О. Оң керектен болган чүс чугаала.

Хуралды ук комиссияжы дарты С. М. Мешкору-ков эрттирген.

Садыг халдырлааган эки-жиде, салгалашкын кулу-ратын бекитер, чоңуң херек-тен барааннар чуртта-кан чоңуң негелде-херектен до-лу халдыр талам-биле рес-публички Садыг министр-ствоу чамдык ажилдарын кылып турар деп, садыг ми-нистер К. Х. Шапыралинч иле-келги диккаш, комиссия кижилерине демелдеп. Ур-мектен сеп баран сарыла-амынч кемчелер чыл саям-ла өвүп турар, садыгнн сайы-рлар талам-биле амыл ам-дээ уламчылап турар.

Дүргедээшкенинч угланышкыны-биле

КЫЗЫЛ ХООРАЙ: ол кандыг болурул?

Кызыл хоорайнч чаа чингис планннг Москваннч «Гипрогор» институту ажилдап кылган болган ону ан РСФСР-инч Министрлер Чөвүделенинч бажылаары-биле кирген. Ында хоорайнч чурттага, четтир, ком-мунал-амылар болган ногаачылдыг, дымтамалга зоналарын улам толдурган, калбарып керуп турар. Ой-ла чингис планга Кызыл хоорайнч он ийги беш чылда болган он ийги, 2000 чылга чедир улаа ху-жалашкын талалашкын кирген. Ол төлөвүлде хоорай Советинин сессияжына шутуң кылдыр балы-лаа. Ынчанга он ийги беш чылда Кызыл хоорайга кандыг ажилдар чорутууларынга доктаап керээлиер.

ри-биле съездинин негелде-леринч дүштүр эс тургузу-шкун чорудар ужуруула. Со-веттү чылдарда хоорайнч чурт кези, В. И. Ленин шолу-нуң ансамбли херектенни тургузган. Министрлер Чө-вүделенинч, хажымчын театр-лар ССРЭ-нин Министрлер Чөвүделенинч шапталы-биле уелет-ке бажыны, турскис «Мя-гудек» комплекс, Чурукчул бажыны тутуулаан. Хоорайнч аян-шынчынне Кызыл партиялар, Ала-чуртун Улуг дайымынча өткен дайынчылар-га тураскааларын, «Азия те-ат» ботанын чартып кылган. Социалист Куш-ажыл-дыг Маалары, ССРЭ-нин Кү-рунч шапталынч лауреад, хей-ниги болган курч-кажылдыкчы С. К. Токага ту-раскаалы тургускан онза-га хейирин кирип турар.

Ынчалжак он-биле тер-гелештир чурттага, соци-аль-культура туудуу амыг ба-дала чаа негелдерге, колу-д негелде-херектенне четтесип турар.

Хоорайнч чурттага кези-ин — микроайоналарын, кварталларын долу комплек-ти чоруп боттамын кел-и. Тон кезинде эрги бажылар-ны кижирининч бердизин кижиринде хоорайнч кид-инда чаа кварталдарын, м-к-роайоналарын тудуура иже-нер четкиларынч бекетке-ти-мизин биле улуг шапталарын-чаа таваржып, хуусаалары уламчылап турар. Чижээ, Мур-нуң микроайона улам эл-е, тутууну турал-ла, ынаар сүт челишсе, телефон харылазын шуту шолуурун хевээр. Бо талам-биле хоорай Советинч куускоу, Министрлер Чөвү-деленинч капитал тууг эргел-е-лиг улуг буруу-д деп дорту-биле чугаалаар апар. Капитал ту-дуг эргелсе чаа 135 сериянч бажыларынч тудуу эгерелде шуту беле эвес болган. Бо чылыг тудуу элээр ужуру-д үш ийги бажынынч төлө-лө-смет документацияжы ичи-чага чок. Ол эргелде чуртта-ла болган социал-культура ту-дугуларынч ий чылдыг план-нашкынне шилчиген. Ажы-ла-ла кире тудугуларын ма-териалдар, дериг-херекелдер-би-ле, сүт дамчызылганнч ту-дугуларынч хоорайлар-биле хан-дырларынч хуусааларынч үзүп келген.

Хоорайга чурттага туду-чу шапкынчыларынча туду-г ин-дустрияжы болган туду-г материалдарынч бугурулу-гунч четтес ажилдап келген улуг шапталарынч тургу-зуп турар. «Тууг кезекте-р» комбинат ажилдап келген 15 чылдарынч дугуруула бугу-рулу кучулерин эң долу ажы-лаарынч хемчелерин ботти-дырп шылдаан, бо ченин иштинде хоорайга чүгө 21 ба-жынынч халыларын бер-и. Кызылларынч шымары база негелде дүшпөс, бажыларынч хейиринч хейи болу-руу арга чок бооп турар. Эне-гес-Аксининч хана материал-дарынч. Кызылдын туубу-з за-водаларынч ажилында тама-ларынч хейи чемелдеринч уламчыламышкан. Олар ту-дуга туубу-з планннгынча-нында чедир берейн, шымары багыт кылдыр үндүрбүш-тү. Мындыг байла турда, энүг, каастар туубу-з дутайнда чу-гаа чүгө сөс мырната аргары билдинтир.

Тудугуларынч норматив-тиг хуусааларынч узаары ула-чылап турар. 1985 чылда амы-ла кире бажылар бот-тарынч дугааттынар хууса-ларынч 3.5 катал оналган. Ол дээрте Кызыл кол туду-г организацижы — «Тыва ту-дуг» тресте ажилда катча-арганга, туду-г материал-дары-биле ханчаар халды-чу турарынч деленил-ди. Ту-дугу бажыларынч бир ту-дуг эскеринч ула-ла-ла ош-тара чорутар, кылдыр амы-ла материалдар, механизмер чо-гулаа анаа турушкуннар

ЭРТЕМ-ТЕХНИКТИГ ЧОГААДЫЛГА

ЕРЕВАН. Республикада «Автомотосорууларктн» эки тура шиктелелинч чыныда автомобиль чогоадып тургузарынч секцияжы «Болу кылдарынч» фир-маж деп алап турар. Ол 100 ажы кижини каттыгыркан. Яны-бүрү намынч бо-лаш профессионалдыг ол кижилер болу-шунч кусту-түр үшк херекте — болу автомобильлеринч чогоадып кылдыр-га тураскаалып туралар. Автомобильлер-тин амыл амыл турар кол материалдары шыл пластика, алюминий, шыл пестүт эпоксид хырба болур. Ол секцияжы кижигу-рунч бугу-уылдыг болган делеге кон-курстарынч хей улаа шалгалдылар бооп келгенер.

ЧУРУКТА: моделдеринч үлөсүнч ат-лаардыг жюри берип турар.

Р. АТАЯННИН фотоу.

СЭТА-нын фототехникажы.

ЧҮГЕ БОЛБАЙН БАРГАНЫЛ?

Хайгылчыны сактышкынырандан

Сураглы совет разведчик Совет Эмелинин Мадыр Николай Иванович Кузнецовтук чок суручуу Валентина Константиновна Довгерия сактышкынырандан узундуу номчукута баралаттымыс. Ам ол Воронежте чурттал турар.

Ровнога ажилда өгөлзөн хунериятын эгелзэн Гитлерин Украинага чагырыкчы кылдыр олутуу кааны Эрик Коттун чок кижилерини аралаша кирер оралдажышкыларча кылдыр эгелзэн бис. Украинанын тааныш ногаалдым Котту узуткаары Кузнецов бодунун хайгылчы болгаш патриотчу дүлзүлгөз деп санап турган. «Мен ому чок кылдыр ужулдуг мен! Олар эвес, а бистер — совет кижилер мында эр болуп турар деп чүвени фашистер билген турар ужулдуг».

Хоорайга черле шору турмуш аламыс. Таныштарымыс көүдөп орган. Ол черик чурттакаларында да бичкыларымыс база бар апарган.

Немец офицерлерия, рейс-комиссариятын ажилдакчыларын аралаша кижилер биле конугу серемчиледик таныштыр эгелзедик.

Ойнаар, хымылаар терге, бакымынга Кузнецов таа «кыжыктер» далаш чокка, билдикти, карыгы болдурбайн, тып ап турган.

Николай Иванович бир хаттап мында далай: — Чаа таныштарымыс биле сүзү дугайында чутга кылдым. Аян немис уктуг дээрлик дугайында документ кылдырып алдыр дээр бар чорда, ому бандиттер чутулап каан — деп оларга чуталам.

Сенде бар-да документ ачкыны алгыны дугайында шымалга эвесеп.

үлөп чоруу болган. Чутууда олурар анык кыс шити офицер база таныш чагыкчытырчы Шиндти көрүп каап, фашистер хаалганы ажыдыптар деп кордана бис.

Чуузыны муруну олудунун адаанда тааржакка гранатага, автоматтар суккулуп алдымыс. Улаах — Коля Гиндик. Язы-буру шаяллар каада келерге аныгыт муңдурат, Николай Иванович чыныга каажылаа пластылгы мен мен. Орук ара Шиндти олутуука, ол «партизанын» ырактан-на билди каар» чаажытырган оварка иды-биле, оозу бистин буттарымыс чыныга таваар олутуу алды.

Хаалганы биске ажыдып бербээн. А у бакмыс чыныга машина, терге тургузуу болбас. Гиндик чорукчан. Эрттирилге бирозуудан чогуу сазыны ап алгаш, яныга кытка келдесек. Бисти адылгант Бабаа уткуп алды.

Илеткээй — дээр, ол чорудуп эр келгеш: — Силерин ам хүдзет аар — даян. Илеткээй туруп келдесек.

— А силер, обер-лейтенант, манай манайлар... «Шиндти ирди мен бе? Билди каалар ирди бе?» — дээр болдурар амырпастаан.

Кабинеттик эртинки артап чорудала, менче тааптыл келгеш, итти дөксөп аптар бастым.

— Турар черинче бар — дээр үн уңду.

Укуг стот артында кара хеттир калкоч семис немис. Делеринин өтүлүдүргөн эрия салып, шырайы улутураг, харындаа чеккингензир болду. Эт-

тур шивегейлеп турар шижак араатанзир көрүш. — Экин — деп, шыдаар-ла шаам-биле туттунуп, хаалзашкын чок чуталаандым.

— Олутуука! — деп доггуу харылаады.

Сотга чыныда офицерлер бир-ле чүс кылган хевир көргүзүп орлар, а боттары менден карак салбадылар. Ит база доран шурал кээрине белек.

Айтырылар удулук-ла тур. Германияга чүс чоруп бар-башыны айтырды. Аар каажылаа таарышкан аванын каап шыдаасты мен, манай база ажыктыр болуп калдас мен — немис, орус, украин, поляк дылдар билер мен дилим. Мээр билим хынаар дэни ол боор. Кол полдикта чуталай берди. Аар Белосток округунга чагырыкчы чыдап тургаш, поляк улуска хай кажылаа болгаш өлүмүнү келдирген.

— Немис офицер-биле каа таанышып алганын ол? Ол азынары таныш турган бе? Өнүкүр кайда албан эрттир турар чүмөл? Ол мээр чыгыс чер чурттуу бе?

Мени удулуккан. Николай Ивановичте Бабаагы, мында манай орган кижилерин чыныга серемчиледик бол, таныштылар, ит бар деп чуталаар арга чок болду. Бот-боттарымыс көрүштүс, ол кире берди.

Документтерге дугаар алдырга, Кузнецов Чини Пруссия турттуг. Колтун турттугун чери ол чүс-дир. Хензиг-ле серемик чок болза, далай чүс-дир.

Боолар арга чок деп чүвени билди турган мен, Кузнецов харыяны хол сугар-ла болза, ит өлсө халык бээр.

Валентина ДОВГЕР.

МАП 31-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДА

8.00 — «Ус». 8.45 — «Күрүш» Нелла аттыг ырым ошагаш тааныш концерт. 9.10 — «Бүдүрү» — «Арыш шын».

Ада-келерге тележурнал. 9.40 — «Озат-ондас» чок шижакчы. 10.10 — «Калкыш».

10.55 — Док. телефильм «Кашингтонга хоргодалар». 11.15 — Бүтүдөгө болгаш кижиле бугу-зүлөгө. Амдыралга «Актёр» эмергия каиналазмыш дугайында. 11.45 — «Уеник болгаш бодуну дугайында. Шулуга-диг антология. Борис Корин-диг. Артист Ю. Богомолов ойнаар. 12.00 — «Союзмулфильм» кинохудожник мулфильми. 12.20 — «Прокоева болгаш Еваксия». Док. телефильм. 12.50 — «Чорутуу» бугу-зүлөгө. Фильм-шн. Автору — Т. Непомнящий. 14.10 — «Бугу дегелерге. 14.25 — «Чорутуу» бугу-зүлөгө.

Фильм-шынжын уланчым. 15.40 — «Ону шыдаар силер. 16.25 — «Ойна, эдер хааржак». 17.15 — «Это» — «Пеле». Док. телефильм. (Бразилия). 18.15 — «Тайбига космос». Москва — космос — Эфегий тележурнал (Нидерланд). 19.15 — «Киноаватар». 21.00 — «Ус». 21.35 — 22.55 — «Вилки» делерини чажыны. Уран-чеген фильм.

ИНИИ ПРОГРАММА МОСКВАДА

8.00 — Эртеги гимнастика. 8.20 — Балтик далай чурттарынык найралдык чадагтерге чарыкы. Фильм-шынжын далайында. 8.30 — Ритм-гимнастика. 9.15 — «Эрттик почта». Музыканык дамчыма. 9.45 — «Эн чутула Зуу дугайы Дамбайы» мрзай аа». 10.15 — «Бодун тандыг көргүзөр». УССР-ини улуту-диг артист Н. Барышева. Олесса-дан дамчылаа. 11.00 — «Кажылар мыл Амы». 12.05 — «Бистин сүзүс». Док. фильмин баштайгы көргүзү. 12.25 — «Бассо Кантате». «Валли-вас Даунорас опера сеназында». Фильм-концерт. 13.05 — «Союзмулфильм» кинохудожник мулфильмдер. 13.50 — Москва. Консерваторияда удуз алы. В. Овчинниковтук концерттерге. 15.40 — Ол сес сериялыг уран-чеген телефильм. Ами-тында артк салык. 5-ки сериясы — «Улут буурашкын». 16.35 — «Черд», дээрле болгаш далай. 17.00 — «Кажылар» сериал. Фильмин. 19.15 — «Кр-86». 20.00 — «Тамыктыг удунар. «Шиндти». «Кудуруктук авто» биле. Мулфильм. 20.15 — «Стадия». Док. телефильм. 20.25 — С. Прокофьевтук музыканык балет. 21.00 — «Ус». 21.35 — 22.50 — «Леонид Лозно» — «Белек таптыш шак». Док. телефильм.

Ректорини оралакчы К. К. САТ.

Бүгүн республикага шокар буудурач, чагбас. Соңгу-барынын чүктен хаттыг дүргөсү секундада 9—14 метр.

Дүне 8—13 градус, чамдык черлерге 0—5 градус чымыр. Хүндүс 21—26 градус, чамдык черлерге 13—18 градус чымыр болур.

Кызыла чагбас, соңгу-барынын чүктен хаттыг дүргөсү секундада 9—14 метр. Дүне 8—10 градус, хүндүс 24—26 градус чымыр.

«НАЙРАЛ»: «Дегим: «После дождей, в четверг» 9.30, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарла.

«ПИОНЕР»: «Приключенная на маленьком островке» 9.30, 10.50, «Лунная вежда» 13.10, 15.00, «Набат на рассвете» 17.00, 18.50, 20.40 шактарла.

«ВОСТОК»: «Салон красоты» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарла.

«АА-ХЕМ»: «Ошибки молодости» 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 шактарла.

«ЧАЙГЫ» к.т.: «Жертва обмана» 14.00, 16.50, 19.30 шактарла.

БУДУРУЛГЕ БОЛГАШ ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЕРДЕРИНИ УДУРТУКУЛАРЫНЫ КИЧЭЭНГИНИ

Кызылдан урал чүгү учкышине бот-тыныгыр учу чүдү коллективтерге болгаш бот-тыныгыр композиторлорга консультация пунктуу ажылап турар.

Ажылаар үеж: 17 шактык 19 шактык чедар, вторникте, средада, пятницада № 32 аудитория.

Солун неделяда 6 катан үнер

Чакыг 3306.

ТС-04066.

СААЗЫН ДУРУЯЛАР

Хары чуртта япон чаштар Саазында кескелзени Сая-сая дуруялар Казыргылай ужул турлар. Чындигир көк дээрлик Чиверсидай ушкан куштар Эргиншайга бөөлдөшкөн Эзрем сугта хогулаарлар. Саазын ак дуруялар

М. РАМАЗАНОВА.

СЕТКИЛ

Сеткил багы — кижилерге казымыр, Чедик албаан кезин дөштөй адааргалы, Кузун ышкаш эра-бакты хойлап алгаш, Куду көрүп эшти-өөрү тоозамы. Догуун, каржы чапы-биле кижилерге «Дой баар» диттиг конулаалы согелдери, Бүдзегинге дегимчези, дузазы чок Бүртүн дээр дег дугдунупкен чоруурунда. Сеткил казы — ажи-мичи мөзүзүлде, Чекер ышкаш чазы, параш чалынаанда, Өөр чонуну аралаша махтал-чарым. Өд хаак ышкаш эадек, чымчак болурунда. Арат чонуну бүзүрп каан үдзегинге Ак хар ышкаш аргы сеткип көрүрүлде. Ажыг-шүжүг таарышкан эшти-өөрүнү Аралаша дөмөк-сөстүг чоруурунда. Сеткил багы тыва кижиле төгүзүлде. Черге адыл каапкан барган джигир чүс. Сеткил казын дегимчези шивейлтир. Четимчези дөшт дойнай багалп чоран джигир.

К. НАТТИЯ-ООЛ.

СУРАГЛЫГ БАЖЫН

Бодунуң бажыны архитектураник тураскаалы дээрин билдикте бээрге, Алтайда Фукала суурун чурттакчы А. Шарынов дык элденсинген. Чус чыл ажыг үсө туруп келген таарымчалыг, дегем бажын областтыг этнография музейинден келген экспедициянык эртемденериниң соңуурагалын хайныктырган. Шарыновтук беш ханалыг бажыны арктен чус чыдын чараш турдугарынык магалыг уаегери дээрин чогуу-на олар тодарткан. Билшти олу-солу салып тургаш туткан ол бажыны-нык эжикниң аксы дегем, чырык өрзөлдөг. Казалча кырынык үстү талазы майгы-палчак, соңгаларынык болгаш эжикниң эргин баштарынык майгы уран-шөвөр арга-биле чаап тургаш, кааптал кылган. Ооң карызынык сирти ачыны. Бажың ам-даа чус чыл бажыг туруп шыдаар. Ону эн-не бажыг мичи — диттиг туткан. Биражы тайгада суураалда шак ыдыг туудуларын этнографтарың соңуураг берген анза таарылаа эвес. Ук баа-тараның аян-шичизини суугар хой-ле чүдүлери — шаандагы кижилерниң канчаар чурттал, чүчү кылды чораяны билди ап болур. Бодунуң үс-эжик аян-шичизини ховар артырбышан турар мыдыг туудулар крайын шижээлди алдырынык төгүзүлөгө байлак материалды специалистерге берип турар. Чижээлээрге, чогуу-на сымнап, аннаан ачылар ол черлерге эң баштай турмушун чурттай берилзеш, аажок бөдүр чангыс өрзөл бажыныар туудуп ап чораянар. Тараачынар оон-даа бижырымалы-биле чак турмушун берилзеш. Оларынч уран-шөвөр, ажылгырны агыг үсө чедир-ле кижилер магалар. Чажыс каада-даа кааптай, чүткө бажыны ажиллап тургаш олар бажыны олу-солу салып, магалыг чараш, нарып бажыныарны туудуп ап чораянар. Бажыныарны муруну талазы кааптал шижээн чүдүлдер — мыштан чаап кылган язы-буру каапталгалар, бижилдер дээрге оң элдериниң чүвени эки шилеп бижилер болгаш оларынч кандыг аажы-чачыг чораянын теречи-леп турар.

Ю. РЫБАКОВ, (СЭТА-нык корр.). Усть-Каменогорск.

УКРАИН ССР. Хоорайын амырал хандырыла бугурулге эргелзенин «Прокат» фирманын «Бодун кыл» деп салып Кивете ажиттыган.

ЧУРУКТА: «Бодун кыл» деп салоннуң эадек-эвлек ээзи Лариса Селезнева келген аалчыларынга аак салдырып барбас.

В. ФАЛЕННИН ФОТОУ.

СЭТА-НЫК ФОТОХРОНИКАМ.

ХУУЛГААЗЫНЫЯШ

Папайның кичими бир дугаар көргөн кижиле далай дөмөйтүр. Европелерин ол танымаз мышты бир дугаар көргөш, диня деп адааны таарылаа эвес. Вентальскыин трониктик медицина институту дугу-жуга салынга сан дорт, унулда чангыс-даа адырлар чок, уууну сес метр чедип турар мыш көргөн бис. Чоорту

бодуларыг черинде сарынокуан чымкыстар бар. Оң бирозо-ле чартык килограмм чедер бээр.

— Бо үнш дык дүргөн өтүлчү. Папай кай-даа ай-ларда чынып берсе бээр. Оон эр-де кол чүзөш — эм шы-нарымында. Оң үншүтүт сүт хевирлик хандызы дык үн-елг. Ында папай туруп турар. Ол чөм хуудуларында эж

салдырып — деп, доктор Кхамфорт Фолсена биске чуталаан.

Лас эртемденер ээзи каш чыл улаштыр селекция ажилы чорудуп келген. Оларынч кол сорулгаш — ол хуудуларынык чынык өтүлчү. Шак-ла ыдыг дугулаалар Совет Эмелинниң Кавказга Кара далай эртерилде чорудуп турар.

Е. ФАДЕЕВ.

дээр өтүлчү бир долгандыр мапнаш, кидилерин калбаң-надыр, мыааларын, ханаларын кайгырамыр буу-хаа буу-ла берди.

Ша-лаа четпээс бугуң өтүлчү буууу каалкан ашактың арынынык дери кылаанынч чур. Калай ожу-палынык чыныдаа көчү берген бажы көстүп олур. Ашак база олур-рукан. Чарымыланың дая-таакпызын олур-дедир сол-чүп тыртып орлар. Авам, аям ол-ла бүтүн база бугуң көрүп, пат залескенин турганар чоран. Авам ачкыны: — Че, че, мыаар көрбөс деп аажок эпюкстунуу хоран тур.

— Ол канчаары ол бо ашактың, анза-ла турган өтүлчү буу-зуп, кожалар кайгай бээр бол-базыкы, сокса — деп, калай ша-лаа оожум чымчак чуталайдыр.

Ашактың кылы ам-на чазылган хире. — Сен шыккажы сен, кижиле кылаатандар, кады-кырааны — дээр өн калай таваар тиге берген. Калай баа-тамык чок дузалажы туруп-кан.

«Дег азыг, кылык боггу човазы» деп чүсө болур ийи.

К. ЭКЕР-ООЛ.

КЫЛЫК БОТТУ ЧОВАДЫР

Чечен чугаа

Көшкү чоруу шаавыста чүсө. Бир-ле күзүн Ак-Хемини Калбэ-Тейге ийн ө чыдыры-ыста, кожалыс бооп ирен-кадай улус көжүп келген. Олар кезип олурган биле-ле, авам, атам болгаш кырган-авам суглар: «Шайлаңар—деп, черле мыдыг буу-чачында биле өгжө чапаш, таныша тыртып алганын. Бирээни Шюкпан, оскелен Дандар дээр Ондарлар. Черле төрөн уруг-дарым чок, улуг калдар кара иттыг, аксынга ой мал-матаныг улус болган. Бедик, калчан шилги элдин: «Амдыралдыс анда-ра каап чоруу чангыс чола-выс ол» — деп чуталаар. Ула-гады берген болгаш ыдыг ийи: «Кызым» дээр, уу-ларын өмчө кий деп алгаш, ашкарар-чегерер, чаптаар, эрелдер — черле эвлей-занды кончуг кырганар. Олар ийн сар ийин, каш өшкү, хоюн ажап карактар дээр, өскелер-биле бир дөмөй, олуңт орбас, адак-бышкак чык, сергек ажылгыр ирей-кадай болган.

Ак-Хем арга-ыш-даа чок, бөкпөк-бөкпөк хараганарым, келдээлине тараа тарым шору дегем ховууг, шаттар-лыг чер-ле болгай. Демги өг-

хүн үнер-ле өдзөдө каш мал-матаны-биле-ле ажаанырап туралар. Калдар мыл кола-ныкта кончуг. Ынчалза-даа чүткө Калчан-Шянгини ыж калдар. Ол азыты кая-даа өртөп каарга, оң чанынга хонар. Бош салыпкан айт хосту отыптан чоруу бээрге беази ыт оон база чыла калбас. Анза халдаан чүвениң шору-ула!

Өтүң аар-саар ажылы чер-ле үстүр эвес. Аар-саар ол-ла ажалырын хүнүн-не катта-пар. Оон чангыс айыныга, чалгаш кижиле болза, чүрөк өлүр. Демги чаа кожалар, а-накаймы, өг ажылы дээр шил-милер боор, чамдыкта жек эээр туттур чедер берген турарын эскерер бис.

Калайын аксы оо-хоран: — Кончуг дакмычак, ыргак кара Дандарчык, мен чү дий-ди? — дээр, холула чүчү-ле туткайдыр, оозу-биле дая берип-берип, сөзлөүр.

А ашак оон артык кылык-тыг. Ынчалза-даа кызык тутулар. Бир кылыктаны берген-де, бир-ле чүс үндүр. Бир-ле катан кыжыма ай чартып хире көзүлбей барган. Кал-

667000. Кызыл. Шетиники болгаш Кравченко куудумчуу, бажыг № 3. Телефоннары: редакториң 2-24-63, редакториң оралакчыларынык 2-35-24, 2-35-54, харыскалыг секретарынык 2-23-35, секретарынык 2-23-35, партийки амдырал болган уаегур кидилериниң 2-31-75, провагала болган совет тургузуг кидилериниң 2-37-13, чагаа кидилериниң 2-41-27, информалы кидилериниң 2-20-60, култура кидилериниң 2-23-54; көлөз-ажыг-артыг кидилериниң 2-21-47, корректорларың 2-27-41, бухгалтериянык 2-24-45, солун келбей барганда 2-23-75 телефонне долгар.

Тыва АССР-ниң Ном үндүр тер, полиграфия болгаш ном салдынык черектериниң таады-биле күрүс комитетиниң типографиясы, Кызыл, Шетиники болгаш Кравченко-куудумчуу, бажыг № 1, ТС-04066.